

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Затверджено
Вченою радою
Запорізького національного університету
протокол № 2 від 22.09.2022 р.
Голова Вченої ради, ректор

М. О. Фролов

**ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
У КОНТЕКСТІ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії

Укладач:

Гамова О. В., професор кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму, доктор економічних наук, професор

Погоджено:

Проректор з наукової роботи

Проректор з науково-педагогічної роботи

Зав. відділу аспірантури і докторантури

Г. М. Васильчук

Ю. О. Каганов

О. П. Єфіменкова

Запоріжжя 2022

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форми навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	нормативна
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів – 4	Спеціальність <u>051 Економіка</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 90		2-й
		Лекції 12 год.
		Практичні 12 год.
Освітньо-наукова програма <u>Економіка</u> (вписати назви усіх програм)		Самостійна робота 66 год.
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		Вид підсумкового контролю: екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів третього рівня вищої освіти із показниками та фактори міжнародної конкурентоспроможності підприємств (організацій), основними типами міжнародних стратегій конкурентної поведінки, заходами регулятивно-правової політики у сфері конкуренції на національному та міжнародному рівнях, що сприятиме поглибленню й систематизації відповідних наукових теоретичних знань та формуванню вмінь розробляти програми підвищення конкурентоспроможності в умовах євроінтеграції, оцінювати ефективність конкурентних стратегій, визначати шляхи розв'язання проблем, формувати конкурентні переваги.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Формування конкурентоспроможності підприємств в контексті країн-членів ЄС» є: ознайомлення аспірантів з сучасними економічними концепціями та термінологічним апаратом наукового дослідження; формування розуміння основних типів міжнародних стратегій конкурентної поведінки, вміння оцінювати їхню ефективність; формування розуміння теоретичних і практичних проблем та шляхів їх вирішення в обраній галузі, вміння досліджувати та оцінювати економічні джерела інформації за допомогою сучасних технологій, вивчати питання управління в економіці та розв'язувати проблеми управління діяльністю підприємств, нейтралізації ризиків з врахуванням соціальних, економічних, кадрових аспектів; формування вміння аналізувати та синтезувати проблеми в економіці, визначати рішення науково-практичних проблем, використовувати методи оцінки конкурентоспроможності, впроваджувати програми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких програмних **компетентностей і програмних результатів навчання:**

Програмні компетентності	
<i>для здобувачів 2021 року вступу за ОНП 2020-2021 р.</i>	
Загальні компетентності	
ЗК 2	Здатність вчитися, оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях
ЗК 4	Здатність до критичного мислення
ЗК 6	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел; використання інформаційно-комунікаційних технологій у дослідницькій та викладацькій діяльності
ЗК 15	Здатність до особистісного та професійного розвитку
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК1	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
СК2	Здатність до засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю 051 «Економіка», оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку
СК3	Здатність до оволодіння методологією та методами наукових досліджень у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки»
СК4	Здатність збирати, аналізувати, систематизувати та інтерпретувати статистичні дані в науково-інноваційній сфері, у сфері професійної діяльності
СК7	Здатність до оволодіння та використання сучасного інструментарію для дослідження розвитку, корпоративної культури суб'єктів господарювання, формування та прийняття управлінських рішень, планування і організації досліджень в економіці
СК8	Здатність збирати, оцінювати, використовувати економічні джерела інформації, доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, аналізувати та досліджувати питання здійснення управління в економіці з врахуванням ризиків, забезпечувати якість виконаних досліджень для формування стратегії розвитку економіки, а також ухвалювати стратегічні рішення на мікро- і макрорівнях національної економіки в умовах невизначеності, конкуренції
СК9	Здатність обирати способи, методи, інструменти, механізми розробки і реалізації наукових проєктів у сфері економіки
СК10	Здатність здійснювати аналіз зарубіжного досвіду щодо теоретичних і практичних проблем економічної науки, порівнювати його з вітчизняним з урахуванням зовнішньоекономічного курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію
СК11	Здатність формулювати, обґрунтовувати висновки, впроваджувати пропозиції та рекомендації з проведеного дослідження, використовувати

	результати міждисциплінарних досліджень для вирішення економічних завдань
<i>для здобувачів 2022 року вступу за ОНП 2022 р.</i>	
Загальні компетентності	
ЗК 2	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
ЗК 3	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми
ЗК 4	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
ЗК 5	Здатність до критичного мислення
ЗК 6	Здатність працювати в міжнародному середовищі, у тому числі в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції України
ЗК 9	Здатність до особистісного та професійного розвитку
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК1	Здатність до розуміння основних концепцій, історичних витоків, сучасного стану та тенденції розвитку економіки; оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку
СК2	Здатність здійснювати планування та виконання оригінальних досліджень, досягати наукових результатів, які створюють нові знання як в предметній області, так і в міждисциплінарних напрямках, і можуть бути опубліковані у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з галузі соціальні та поведінкові науки та суміжних галузей
СК3	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру; оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень; комерціалізувати їх результати; здійснювати захист прав інтелектуальної власності
СК5	Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземною мовами, демонструвати глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень; володіти навичками академічного письма
СК6	Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти, в тому числі міждисциплінарні, з урахуванням соціальних, економічних, екологічних, міжкультурних та правових аспектів; демонструвати лідерство та відповідальність під час їх реалізації.
СК7	Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті, зокрема забезпечувати організацію та проведення навчальних занять зі здобувачами вищої освіти зі застосуванням сучасних освітніх технологій та інноваційних методів навчання; об'єктивне оцінювання здобутих результатів навчання
Програмні результати навчання	
<i>для здобувачів 2021 року вступу за ОНП 2020-2021 р.</i>	
ПРН1	Демонструвати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір; володіти техніками і технологіями критичного мислення
ПРН7	Оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності; здійснювати абстрактний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей; демонструвати відданість їх розвитку у передових контекстах професійної та наукової діяльності
ПРН11	Здійснювати пошук, оброблення та аналіз наукової інформації, її систематизацію та узагальнення; використовувати інформаційно-комунікаційні технології у дослідницькій та викладацькій діяльності
ПРН17	Забезпечувати безперервний саморозвиток та самовдосконалення протягом життя

ПРН18	Демонструвати знання щодо основних концепцій, теоретико-методичних підходів та сучасного стану наукових знань за спеціальністю економіка
ПРН19	Формулювати, аналізувати та синтезувати проблеми в економіці, визначати рішення науково-практичних проблем
ПРН20	Демонструвати теоретичні і практичні знання щодо проблем за спеціальністю економіка та використовувати термінологічний апарат наукового дослідження
ПРН21	Розуміти та використовувати методологію та методи наукових досліджень у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки»
ПРН22	Вміти виокремлювати, інтерпретувати статистичні дані, формувати нові ідеї в науково-інноваційній сфері, у сфері професійної діяльності
ПРН25	Вміти використовувати сучасний інструментарій для дослідження економічних процесів, корпоративної культури, реалізації управлінських рішень, планувати, здійснювати дослідження в економіці
ПРН26	Проводити дослідницько-інноваційну діяльність в галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки», формулювати нові гіпотези та їх підтверджувати, впроваджувати в практичну діяльність
ПРН27	Досліджувати та оцінювати економічні джерела інформації за допомогою сучасних технологій, розглядати тенденції розвитку економічних процесів, вивчати способи управління в економіці та розв'язувати проблеми управління діяльністю на мікро- та макрорівні, нейтралізації ризиків з врахуванням соціальних, економічних, кадрових аспектів
ПРН28	Вміти використовувати результати економічних досліджень для розробки та реалізації стратегії розвитку економіки, формувати заходи до виходу на ринки ЄС, підвищення конкурентоспроможності
ПРН29	Використовувати методи, інструменти, механізми для розробки і впровадження наукових проєктів у сфері економіки, брати участь у міжнародних наукових заходах, розширювати межі використання наукових досліджень
ПРН30	Здійснювати аналіз зарубіжного досвіду з урахуванням зовнішньоекономічного курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію для вирішення теоретичних і практичних проблем економічної науки, а також використовувати досвід під час проведення наукових досліджень
ПРН31	Формулювати та обґрунтовувати висновки, використовувати пропозиції та рекомендації економічного дослідження, здійснювати міждисциплінарні дослідження для вирішення економічних завдань, генерувати інноваційні ідеї
<i>для здобувачів 2022 року вступу за ОНП 2022 р.</i>	
ПРН2	Глибоко розуміти загальні принципи, методи, методології наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері економіки та у викладацькій практиці
ПРН3	Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи
ПРН6	Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми економіки державною та

	іноземною мовами; оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з дотриманням правил академічного письма; здійснювати ефективну міжособистісну комунікацію; демонструвати навички публічних виступів, аргументації та риторики
ПРН8	Демонструвати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір; володіти техніками і технологіями критичного мислення; дотримуватися принципів академічної доброчесності та професійної етики; забезпечувати безперервний саморозвиток та самовдосконалення протягом життя
ПРН9	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми із врахуванням соціальних, економічних, екологічних, етичних, міжкультурних, євроінтеграційних та правових аспектів
ПРН11	Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 «Теоретичні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства»

Тема 1. Теоретико–методологічні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства

Конкуренція та її роль у ринковій економіці, функції та класифікація видів конкуренції. Внутрішня конкуренція. Міжнародна конкуренція. Цінова конкуренція. Нецінова конкуренція. Функціональна, видова, предметна конкуренція. Чиста конкуренція, монополістична конкуренція, олігополістична конкуренція, чиста монополія. Модель п'яти сил конкуренції.

Еволюція теоретичних поглядів на конкуренцію. Поведінковий, структурний та функціональний підходи до розуміння конкуренції. Класичні та неокласичні теорії досконалої та недосконалої конкуренції (А. Сміт, Д. Рікардо, Г. Хамберлер, А. Маршал, Ф. Едجوут, Дж. Робінсон та Е. Чемберлен). Теорії ефективної конкуренції Шумпетера та Хаска. Сучасні економічні моделі міжнародної конкуренції.

Міжнародна конкурентоспроможність: основні категорії та поняття. Принципи конкурентних переваг у міжнародному суперництві: нововведення, система створення цінностей, безперервні поліпшення, вдосконалення джерел, глобальний підхід до стратегії.

Тема 2. Конкурентне середовище підприємства

Конкурентоспроможність товару. Чинники конкурентоспроможності продукції (послуги): техніко-економічні, комерційні, нормативно-правові. Фактори

конкурентоспроможності товару за стадіями відтворення продукту. Виробнича стадія. Стадія продажу. Стадія споживання, користування. Критерій конкурентоспроможності товару. Основні критерії конкурентоспроможності товарів: рівень якості товару та його стабільність, соціальна адресність, достовірність, безпечність, споживча новизна товару, імідж товару, інформативність товару, ціна споживання товару. Критерії конкурентоспроможності послуг (критерій результату виконання послуги, критерій умов обслуговування, критерій культури обслуговування, критерій доступності послуги). Класифікація чинників конкурентоспроможності.

Оцінка конкурентоспроможності продукції. Принципи оцінки конкурентоспроможності товарів і послуг. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції: реєстраційні, вимірвальні, соціологічні; експериментальні; розрахункові; статистичні; аналітичні; маркетингові; прямі; непрямі; матричний; графічний; диференційований; комплексний; змішаний. Етапи оцінки конкурентоспроможності продукції.

Якість товару – основний важіль забезпечення його конкурентоспроможності. Встановлені потреби. Передбачувані потреби. Показники якості товару. Рівень якості. Абсолютний рівень якості. Відносний рівень якості. Оптимальний рівень якості. Фактори, що впливають на рівень якості продукції (технічні, організаційні, економічні, суб'єктивні). Стандартизація. Стандарт. Сертифікація. Система якості.

Основні підходи до управління конкурентоспроможністю товару (комплексний, функціональний, відтворювальний, маркетинговий, інтеграційний). Складові управління конкурентоспроможністю продукції. Шляхи забезпечення конкурентоспроможності продукції.

Змістовий модуль 2 «Методологічні засади оцінювання конкурентоспроможності підприємства та формування конкурентних переваг»

Тема 3. Методологічні засади оцінювання та управління конкурентоспроможністю підприємства

Поле міжнародних конкурентних стратегій. Особливості міжнародних операцій: різний рівень виробничих витрат; коливання валютних курсів; особливості торговельної політики національних урядів; характер міжнародної конкуренції.

Типізація стратегій міжнародної конкурентоспроможності. Віолентна («силова») стратегія. Патієнтна (нішова) стратегія. Комутантна (приспосовницька) стратегія. Експлерентна (піонерська) стратегія.

Конкурентні стратегії в сфері масового виробництва. Конкурентні переваги вузької спеціалізації. Стратегія по відношенню до конкурентів.

Корпоративні стратегії диверсифікації. Слабка конкурентна позиція. Сильна конкурентна позиція. Критерій привабливості. Критерій «витрати на входження». Критерій додаткового зиску. Стратегії продажу і ліквідації бізнесу.

Конкурентні стратегії у сфері малого бізнесу. Переваги малої фірми. Варіантів поведінки малих підприємств.

Конкурентні інноваційні стратегії. «Теорія економічного розвитку» (А. Шумпетер). Рутинний кругообіг. Розвиток (інновація). Вплив глобалізації на інноваційний розвиток. Глобалізація та «відкриті» інновації в Європейському Союзі. Впровадження моделі «відкритих» інновацій для підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Методики розробки та оцінювання ефективності стратегій міжнародної конкурентоспроможності. SWOT-аналіз, аналіз ланцюжка цінностей, аналіз витрат та оцінювання конкурентоспроможності.

Тема 4. Конкурентні переваги підприємства

Міжнародне конкурентне середовище підприємства (організації). маркетинговим середовище. Середовище досконалої (чистої) конкуренції. Середовище монополістичної конкуренції. Середовище олігополістичної конкуренції. Середовище чистої монополії. Структура конкурентного середовища підприємства.

Оцінка рівня та інтенсивності конкуренції на світових ринках. Характеристика державної політики у галузі регулювання конкуренції. Оцінювання можливості появи нових конкурентів. Визначення характеру впливу споживачів продукції на інтенсивність конкуренції. Вплив постачальників продукції на інтенсивність конкуренції. Оцінювання загрози з боку товарів-замінників. Розподіл ринкових часток між конкурентами та інтенсивність конкуренції. Темпи зростання ринку та інтенсивність конкуренції. Рентабельність ринку та інтенсивність конкуренції.

Показники і чинники міжнародної конкурентоспроможності підприємства (організації). Концепція загального управління якістю (Едвард Демінг). Дохідний, порівняльний (ринковий) та затратний (на основі активів) підходи до оцінювання бізнесу.

Основні напрямки і програми підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємства (організації).

Конкурентоспроможність товару (послуги) і фірми. Визначення споживчої цінності товару (послуги). Принципи конкурентоспроможності товару: протилежність цілей і засобів суб'єктів ринку; урахування особливостей різних сегментів ринку; квазістабільність ринкової кон'юнктури в період проведення досліджень; переважно раціональна поведінка суб'єктів ринку.

Змістовий модуль 3 «Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку»

Тема 5. Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку: галузеві аспекти.

Модифікація форм і методів конкуренції у трансформаційний період. Правові засади захисту економічної конкуренції. Завдання Антимонопольного комітету України. Види добросовісної конкуренції. Незаконні методи конкуренції.

Стратегії українських підприємств на зарубіжних ринках. Стратегії просування національного експорту на світовому ринку. Експортний потенціал країни. Напрями формування стратегії українських підприємств на міжнародних ринках.

Проблема інтернаціоналізації української економіки. Рівень відкритості економіки країни. Структура зовнішньої торгівлі. Наслідки співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями.

Формування внутрішніх і зовнішніх умов міжнародної конкурентоспроможності українських підприємств (організацій). Достатній рівень міжнародної конкурентоспроможності. Ефективність реалізації потенціалу конкурентоспроможності. Вплив міжнародних економічних чинників.

Міжнародні перспективи реалізації національних конкурентних переваг. Стадії конкурентоспроможності національної економіки. Рейтинг конкурентоспроможності національних економік. Індекс людського розвитку. Індекс якості життя. Рейтинг екологічної стійкості. Стратегія промислово-інноваційної політики. Етапи здійснення соціально-економічних перетворень в Україні. Стратегічні цілі в реалізації європейського вибору України.

Тема 6. Конкурентоспроможність продукції підприємств машинобудування в період євроінтеграції України в Європейський Союз.

Сутність конкурентоспроможності галузей. Фактори конкурентоспроможності: ресурсний фактор, ціновий фактор, «фактор середовища».

Оцінка конкурентоспроможності галузей. Частка промисловості у світовому експорті. Частка певної галузі або кластеру у загальному обсязі експорту. Частка кластеру у світовому експорті.

Основні показники конкурентоспроможності галузі. Динаміка норми і маси прибутку. Економічне зростання всередині країни. Баланс експорту і імпорту продукції галузі.

Проблеми конкурентоспроможності галузей економіки України. Монополізація. Створення транснаціональних компаній. Ізоляції від світового процесу господарювання, відсталість в технічному розвитку, багатовитратне виробництва, низькоякісна продукція. Розробка та запровадження інноваційних та інвестиційних програм.

Тема 7. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств в умовах євроінтеграції.

Географічні масштаби кластерів. Етапи функціонування кластерів. Шляхи впливу кластерів на конкурентну боротьбу. Конкурентні переваги кластерів.

Конкуренція на локальних ринках. Ланцюжок цінностей. Конфігурація. Координація.

Розташування фірми і її роль у глобальній конкуренції. Аспекти національного середовища (М.Портер). Стан факторів виробництва. Контекст для стратегії і конкуренції. Стан попиту. Споріднені і підтримуючі галузі.

Змістовий модуль 4. Розробка та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції

Тема 8. Теоретико-методичні засади формування та впровадження програми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції

Державне регулювання міжнародної конкурентоспроможності підприємства: методи й інструментарій. Механізм державного регулювання міжнародної конкурентоспроможності підприємств. Стратегічна компонента. Методологія. Методика стратегії нарощування конкурентоспроможності та організаційно-економічний механізм її реалізації. Система інститутів, методів й інструментів підтримки та зростання конкурентоспроможності.

Система формування та реалізації конкурентної політики. Нормативно-правова складова регулювання конкурентних відносин. Організаційна складова регулювання конкурентних відносин.

Конкурентне законодавство і пов'язані з ним закони та концепції. Захист інтересів споживачів. Регулювання цін. Права інтелектуальної власності (ПІВ). Торгове законодавство. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Недосконала конкуренція.

Структурний контроль і контроль за діловою практикою. Принцип наднаціональності. Конкурентні правила ЄС.

Конкурентне (антимонопольне) законодавство. Структура базового конкурентного законодавства: цілі; визначення; сфера застосування; вилучення та виключення; практика, що забороняється; контроль за злиттями (горизонтальними та вертикальними); орган з питань конкуренції; санкції; апеляційна процедура.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усьог о	у тому числі		
		л.	прак.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1 «Теоретичні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства»				
Тема 1. Теоретико–методологічні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства	10	2	2	6
Тема 2. Конкурентне середовище підприємства	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем 1	20	4	4	12
Змістовий модуль 2 «Методологічні засади оцінювання конкурентоспроможності підприємства та формування конкурентних переваг»				
Тема 3. Методологічні засади оцінювання та управління конкурентоспроможністю підприємства	8	2	2	6
Тема 4. Конкурентні переваги підприємства	8			6
Разом за змістовим модулем 2	16	2	2	12
Змістовий модуль 3 «Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку»				
Тема 5 Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку: галузеві аспекти	10	2	2	8
Тема 6. Конкурентоспроможність продукції підприємств машинобудування в період євроінтеграції України в Європейський Союз.	10			8
Тема 7. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств в умовах євроінтеграції.	12			8
Разом за змістовим модулем 3	32	4	4	24
Змістовий модуль 4 Розробка та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції				
Тема 8. Теоретико-методичні засади формування та впровадження програми	22	2	2	18

підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції				
Разом за змістовим модулем 4	22	2	2	18
Усього годин	90	12	12	66

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1 «Теоретичні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства»		
1	Тема 1. Теоретико–методологічні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства	2
2	Тема 2. Конкурентне середовище підприємства	2
	Разом за змістовим модулем 1	4
Змістовий модуль 2 «Методологічні засади оцінювання конкурентоспроможності підприємства та формування конкурентних переваг»		
3	Тема 3. Методологічні засади оцінювання та управління конкурентоспроможністю підприємства	2
4	Тема 4. Конкурентні переваги підприємства	
	Разом за змістовим модулем 2	2
Змістовий модуль 3 «Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку»		
5	Тема 5 Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку: галузеві аспекти	2
6	Тема 6. Конкурентоспроможність продукції підприємств машинобудування в період євроінтеграції України в Європейський Союз.	
7	Тема 7. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств в умовах євроінтеграції.	2
	Разом за змістовим модулем 3	4
Змістовий модуль 4 Розробка та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції		
8	Тема 8. Теоретико-методичні засади формування та впровадження програми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції	2
	Разом за змістовим модулем 4	2
	Усього годин	12

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1 «Теоретичні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства»		
1	Тема 1. Теоретико–методологічні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства	2
2	Тема 2. Конкурентне середовище підприємства	2
	Разом за змістовим модулем 1	4
Змістовий модуль 2 «Методологічні засади оцінювання конкурентоспроможності підприємства та формування конкурентних переваг»		

3	Тема 3. Методологічні засади оцінювання та управління конкурентоспроможністю підприємства	2
4	Тема 4. Конкурентні переваги підприємства	
	Разом за змістовим модулем 2	2
Змістовий модуль 3 «Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку»		
5	Тема 5 Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку: галузеві аспекти	2
6	Тема 6. Конкурентоспроможність продукції підприємств машинобудування в період євроінтеграції України в Європейський Союз.	
7	Тема 7. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств в умовах євроінтеграції.	2
	Разом за змістовим модулем 3	4
Змістовий модуль 4 Розробка та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції		
8	Тема 8. Теоретико-методичні засади формування та впровадження програми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції	2
	Разом за змістовим модулем 4	2
	Усього годин	12

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1 «Теоретичні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства»		
1	Тема 1. Теоретико–методологічні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства	6
2	Тема 2. Конкурентне середовище підприємства	6
	Разом за змістовим модулем 1	12
Змістовий модуль 2 «Методологічні засади оцінювання конкурентоспроможності підприємства та формування конкурентних переваг»		
3	Тема 3. Методологічні засади оцінювання та управління конкурентоспроможністю підприємства	6
4	Тема 4. Конкурентні переваги підприємства	6
	Разом за змістовим модулем 2	12
Змістовий модуль 3 «Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку»		
5	Тема 5 Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку: галузеві аспекти	8
6	Тема 6. Конкурентоспроможність продукції підприємств машинобудування в період євроінтеграції України в Європейський Союз.	8
7	Тема 7. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств в умовах євроінтеграції.	8
	Разом за змістовим модулем 3	24
Змістовий модуль 4 Розробка та забезпечення реалізації програм підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції		

8	Тема 8. Теоретико-методичні засади формування та впровадження програми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції	18
	Разом за змістовим модулем 4	18
	Усього годин	66

8. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	<i>Тест № 1</i> Теоретико–методологічні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства	5
	<i>Тест № 2</i> Конкурентне середовище підприємства	5
	Самостійна робота №1. Теоретико–методологічні основи формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства	4
2	<i>Тест № 3.</i> Методологічні засади оцінювання та управління конкурентоспроможністю підприємства	5
	<i>Тест № 4.</i> Конкурентні переваги підприємства	5
	Самостійна робота №2. Конкурентні переваги підприємства	4
3	<i>Тест № 5</i> Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку: галузеві аспекти	5
	<i>Тест № 6</i> Конкурентоспроможність продукції підприємств машинобудування в період євроінтеграції України в Європейський Союз.	5
	<i>Тест № 7</i> Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств в умовах євроінтеграції	5
	Самостійна робота №3. Конкурентні позиції українських підприємств на європейському ринку: галузеві аспекти	4
	Самостійна робота №4. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств в умовах євроінтеграції	4
4	<i>Тест № 8.</i> Теоретико-методичні засади формування та впровадження програми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції	5
	Самостійна робота №5. Теоретико-методичні засади формування та впровадження програми підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах євроінтеграції.	4
	<i>Разом:</i>	60
ПІДСУМКОВИЙ		
	Екзамен, у т.ч.	40
	<i>Захист Індивідуального завдання</i>	40
	<i>Разом:</i>	40
	<i>Усього</i>	100

За наявності сертифікату (свідоцтва, програми тощо) про проходження онлайн-курсу, тренінгу, вебінару, курсу підвищення кваліфікації та ін. з тематики (однієї з тем, змістового модуля) навчальної дисципліни залежно від кількості прослуханих годин (здобутих кредитів) здобувачу може бути

нараховано до 50 балів. Дотичність тематики, відповідність досягнутих результатів навчання та кількість додаткових балів визначається викладачем. Документи, що підтверджують участь здобувача у відповідних заходах, мають бути подані викладачу до початку сесії.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою
A	90 – 100 (відмінно)	55 (відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна:

1. Балабанова Л.В., Кривенко Г.В., Балабанова І.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб.. К. : ВД «Професіонал», 2019. 256 с.
2. Білоцерківець В.В., Завгородня О.О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю та зовнішньоекономічною діяльністю. Ч. 1: Конспект лекцій з дисципліни для студентів. Дніпро : НМетАУ, 2019. 49 с.
3. Гамова О. В. Інноваційна діяльність як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудування. *Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. Економічні науки*. 2020. №2 (280). С. 231–235.
4. Гамова О. В. Особливості формування фінансово-промислових груп в світовій економіці. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*. 2021. № 3 (51). С. 69-74.
5. Гамова О. В. Сучасні тенденції формування рівноваги на металургійному ринку України в контексті країн членів Європейського Союзу. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*. 2021. № 4 (52). С. 70-78.
6. Namova O.V., Bondarenko O. O. Trends and current challenges of Ukraine's international economic activity. *Financial Strategies of Innovative Economic Development: Proceedings Scientific Publications*. 2022. № 2(54). P. 71-77. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/3082>.
7. Гамова О. В. Теоретико-методичні засади формування інструментарію управління конкурентоспроможністю підприємств машинобудування. *Причорноморські економічні студії: науковий журнал*. 2019. Вип. 39, Ч. 1. С. 153–158. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/39_1_2019/30.pdf.
8. Гамова О.В. Методи оцінки конкурентоспроможності та стратегічні напрями її підвищення на підприємствах машинобудування. *Ефективна економіка*. 2018. №8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8306>.
9. Гамова О.В. Міжнародний валютний фонд на сучасному етапі. *Науковий журнал Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та*

світове господарство. 2021. Випуск 38. С. 17-21. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/38_2021ua/5.pdf.

10. Гамова О.В. Принципи оцінки конкурентоспроможності та напрямки успішного функціонування промислових підприємств в умовах мінливості ринкового середовища. *Університетські наукові записки*. 2020. №2 (74). С. 47–54.

11. Namova O.V. Current trends of Ukrainian metallurgical market equilibrium formation in the context of European Union member states. *Financial Strategies of Innovative Economic Development: Proceedings Scientific Publications*. 2021. № 4 (52). P. 70-78. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/2748>.

12. Гамова О.В. Формування конкурентоспроможності підприємств в контексті країн-членів ЄС : конспект лекцій для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кваліфікація: доктор філософії. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 208 с.

13. Гамова О. В. Формування конкурентоспроможності підприємств в контексті країн-членів ЄС : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (ступеня доктора філософії) спеціальності 051 Економіка освітньо-наукової програми «Економіка». Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. 54 с.

14. Гамова О.В. Формування стратегії управління конкурентоспроможністю промислових підприємств : монографія. Запоріжжя: видавець ФОП Мокшанов В.В., 2020. 420 с.

15. Гамова О. В. Міжнародний валютний фонд на сучасному етапі. *Науковий журнал Ужгородського національного університету*. 2021. № 38. С. 85-94.

16. Дмитрієв І. А., Кирчата І. М., Шершенюк О. М. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.

17. Іванов Ю. Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток : монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2018. 352 с.

18. Цибульська Е. І. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Харків: Вид-во НУА, 2018. 320 с.

19. Casanova L., Miroux A. The Era of Chinese Multinationals : Competing for Global Dominance. Cambridge : Elsevier, 2020. 224 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/ScienceDirect/0046125.zip>.

20. Deszczynski B. Firm Competitive Advantage Through Relationship Management : A Theory for Successful Sustainable Growth. Cham : Palgrave Macmillan, 2021. 279 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048391.pdf>.

21. Jeannet J. -P., Volery T., Bergmann H., Amstutz C. Masterpieces of Swiss Entrepreneurship : Swiss SMEs Competing in Global Markets. Cham : Springer, 2021. 561 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048393.pdf>.

22. Kalashnikova K. International business strategies : lectures for 4st-year full-time students specialty 073 - Management, 281 - Public administration. Kharkiv : O. M. Beketov NUUE, 2021. 77 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049295.pdf>.

23. Yoshizawa H. European Union Competition Policy Versus Industrial Competitiveness : Stringent Regulation and its External Implications. London : Routledge, 2022. 151 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0052007.pdf>.

Додаткова:

1. Гамова О.В. Дослідження основних стратегій підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудування та визначення їх особливостей. *Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. Економічні науки*. 2019. №6, Т. 1 (276). С. 249–253.

2. Гамова О.В. Обґрунтування стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємств машинобудування. *Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. Економічні науки*. 2019. №4, Т. 2 (272). С. 20–24.

3. Дугієнко Н. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 118 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2022/10/0049134.docx>.
4. Лупак Р. Л., Лупак Р. Л., Васильців Т. Г. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Львів : Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.
5. П'ятницька Г. Т., П'ятницька Н. О., Шумська С. С., Федорченко Н. В., Гелич А. О., П'ятницький Д. В. Управління конкурентоспроможністю підприємств : підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2017. 700 с.
6. Cherep A., Cherep A., Babenko V., Dubynina S., Lyshchenko E., Hamova O. Improvement Of Cost Formation Methods At Industrial Enterprises Taking Into Account Supply Chains. *Estudios de Economia Aplicada*. 2020. № 38(4). P. 1-9.
7. Hamova O., Babiy I., Zoria O., Podmeshalska Y., Kononenko Z. Accounting Model of Monitoring of Company Foreign Trade Activities. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2019. Vol: 23, Issue: 2. P. 1-6.
8. Kucher A. Sustainable soil management in the formation of competitiveness of agricultural enterprises : monograph. Plovdiv : Talrnt, 2019. 444 p.
9. Matricano D. Entrepreneurship Trajectories : Entrepreneurial Opportunities, Business Models, and Firm Performance. Cambridge : Elsevier, 2020. 160 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/ScienceDirect/0046124.zip>
10. Mishchuk I., Hamova O., Tkachenko S., Bulhakova O., Levandivskiyi O. Influence Of Vertical Integration Of Enterprises On Change Of Their Financial Indicators And Economic Security. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2021. Special Issue 5, Vol. 25. P. 1–8.
11. Sustainability in International Business: Talent Management, Market Entry Strategies, Competitiveness / Anna Visvizi (ed.). Basel : MDPI, 2022. 288 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0049719.pdf>
12. Yoshizawa H. European Union Competition Policy Versus Industrial Competitiveness : Stringent Regulation and its External Implications. London : Routledge, 2022. 151 p. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0052007.pdf>.

Інформаційні ресурси

1. Європейський Союз (ЄС) – European Union (EU). URL: <http://www.eu.com>.
2. Інформаційна система ЄС – European Community Information Service. URL: <http://www.europa.eu.int>.
3. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
4. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний веб-сайт Європейського банку реконструкції та розвитку. URL: <http://www.ebrd.com/>.
6. Офіційний веб-сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org/>.
7. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <http://bank.gov.ua>.
8. Офіційний веб-сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org/>.
9. Офіційний веб-сайт Українського національного комітету Міжнародної торгової палати. URL: <http://iccua.org/>.
10. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду (МВФ). International Monetary Fund – IMF. URL: <http://www.imf.org>.
11. Статистична служба Європейської комісії (Євростат). URL: www.europa.eu.int.
12. Статистична служба Європейської комісії (Євростат). URL: www.europa.eu.int.
13. Country Brand Index. URL: <http://www.futurebrand.com>.
14. Global Competitiveness Report. URL: <http://www.weforum.org>.